

Cassian Maria SPIRIDON Argeș, o revistă la semicentenar

Născută în contextul relativului dezgheț ceaușist, precum *Ateneu*, de la Bacău, august 1964, *Cronica*, la Iași, 12 februarie 1966, revista *Argeș* de la Pitești apare lunar din iunie 1966. Piteștiul, pînă la apariția noii publicații, strălucea prin absența unei foi literare, de oarece importanță, cu excepția celei fondate de Vladimir Streinu în perioada interbelică, *Kalende*, ce s-a tipărit din noiembrie 1928 pînă în martie 1929.

Pînă în 1975, *Argeș* apare lunar, iar între 1975 și 1982 va fi trimestrială. Diriguitorii foii piteștene, ce se merită la ceas aniversar să fie menționați, au fost: Mihail Diaconescu (1966-1971); Gheorghe Tomozei (1971-1983); Sergiu Nicolaescu (1983-1990). Între seriile anterevoluționare, seria Tomozei se diferențiază prin înălțimea axiologică.

Din 1990 la cîrma revistei va fi criticul și istoricul literar Nicolae Oprea. Din ianuarie 1991 își schimbă numele în *Calende*, revendicîndu-se de la vechile

Kalende, ca din octombrie același an, poetul Călin Vlasie să preia conducerea.

Calende, continuatoarea revistei *Argeș*, va apărea, cu firești sincope postrevoluționare, sincope de care au avut parte în acel interval mai toate publicațiile literare și de cultură. După 2000 revine la denumirea inițială, *Argeș*, avînd drept editori: Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești, Centrul Cultural Pitești, purtînd egida Uniunii Scriitorilor din România.

La ediția a XV-a a Zilelor revistei *Convorbiri literare* (26-28 aprilie 2011), redacția a acordat revistei *Argeș* și proaspătului ei redactor șef, Dumitru Augustin Doman, un binemeritat premiu la împlinirea a 45 de ani de la fondare.

În iunie 2015 revista a intrat în anul 50 de la apariția primului număr, așa cum foaia junimistă, în martie acest an, a intrat în anul 150 de la fondare.

Număr de număr, din vara anului trecut, revista este însoțită inspirat de un *Supliment „Argeș*

50” – memoria revistei.

Felicităm revista *Argeș* ce are ca senior editor pe colegul nostru de breaslă scriitoricească, Calinic, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului (cu un asemenea senior editor cum să nu fie demersul publicistic al foii piteștene binecuvîntat!), drept consilieri editoriali pe Nicolae Oprea și Marin Ioniță, ca redactori, aflăm în casetă pe Mariana Șenilă-Vasiliu, Mircea Bârsilă și Aurel Sibiceanu, iar ca secretar de redacție, Simona Fusaru. Întreaga echipă este condusă cu folos pentru afirmarea și recunoașterea revistei în plan național, de Dumitru Augustin Doman.

50, în cifre romane este notat cu L, iar în cazul *Convorbirilor literare*, 150 este notat cu CL (cifrele romane pot fi citite și ca o fericită prescurtare a numelui revistei), o combinație de cifre la care urăm revistei *Argeș* și celor care o păstoresc și o vor păstori, să aibă parte peste alte două jumătăți de veac.

N.R. În numărul pe mai al revistei noastre, suplimentul *Argeș 50, memoria revistei*, am publicat mesajele primite de la personalități și de la colegii noștri de la reviste din țară cu prilejul jubileului. Amabil și generos, Cassian Maria Spiridon, directorul *Convorbirilor literare*, ne-a trimis textul de mai sus. Dintr-o eroare redacțională, textul a fost pierdut, publicându-l acum cu întârziere, vina asumându-și-o, desigur, redactorul șef, care-i prezintă scuzele de rigoare poetului de la Iași.

Șerban TOMȘA Revista *Argeș* la 50 de ani

La începutul luni iunie, revista *Argeș* a aniversat 50 de ani de existență. Este un eveniment cultural major, care nu trebuie trecut cu vederea. Acțiunea literară recentă a revistei, emblematică pentru literatura română, este datorată în mare parte redactorului-șef Dumitru Augustin Doman. *Argeș* este o publicație de mare prestigiu, cu impact puternic în peisajul cultural, avînd colaboratori de anvergură artistică majoră și publicînd texte care vor rămâne în istoria literaturii române.

Argeș face parte din elita noastră literară. Cum a reușit acest lucru cu adevărat impresionant? O dată, datorită talentului și pasiunii cu care Dumitru Augustin Doman lucrează pentru fiecare nouă apariție. A doua oară, prin atitudinea imprimată de același scriitor, care promovează scriitorii români de valoare de pretutindeni. Avînd deschidere

către universalitate, *Argeș* refuză provincialismul în care se complac alte foi, unde câțiva inși, în general mediocri (căci asta e condiția mediocruului : neputința de a se deschide către valoare), se blagoslovesc și se elogiază în mod ridicol între ei, premiindu-se periodic unii pe alții. (Ca să fim drepecți, la broșurile semnalate activează și doi-trei scriitori importanți, dar acțiunile lor sunt paralizate de forța grupului sortit să rămână pe veci o mică turmă locală.)

Argeș este o prelungire a legendelor literare de odinioară. Dacă Doman îți citește o carte și vede că ai valoare, te invită imediat să colaborezi, fără să te cunoască personal, oriunde te-ai afla. Spre deosebire, iarăși, de alții care îi ocolesc cu o grijă chiar și pe cei mai valoroși autori din propria ogradă.

Fără *Argeș* am fi mult mai săraci spiritual.

Îi urăm revistei *Argeș* să nu-ți schimbe beneficul comportament cultural și să o ducă tot așa încă o mie de ani!

P.S. Ca să fim corecți pînă la capăt, mai sunt câteva reviste literare din orașele de provincie, cu o activitate literară la fel de înălțătoare ca a piteștenilor, încurajînd tot ce înseamnă valoare literară : **Ramuri, Vatra, Litere, Astra, Spații culturale, Sintagme literare, Oglinda Literară.**

Concursul Național de Creație a piesei de teatru într-un act "Mihail Sorbul", ediția a XII-a, 3 - 6 noiembrie 2016 Regulament

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani, în colaborare cu Primăria Săveni, organizează, în perioada 3 - 6 noiembrie 2016, cea de a XII-a ediție a Concursului Național de Creație a Piesei de Teatru într-un act "Mihail Sorbul".

La concurs pot participa dramaturgi români contemporani, membri sau nu ai uniunilor de creație, fără limită de vîrstă, cu o piesă de teatru într-un act, care să nu depășească maximum 20 pagini listate la corp 12, la 2 rînduri.

Organizatorii nu impun concurenților nici o tematică.

Lucrările dactilografiate sau listate (însoțite și de un CD cu textul piesei) vor fi trimise în 3 (trei) exemplare,

semnate cu un motto, același motto fiind menționat și pe un plic închis în care vor fi incluse datele autorului și adresa, telefon, e-mail, pe adresa Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, Str. Unirii 10, Botoșani, pînă la data de 1 octombrie 2016.

Un juriu format din personalități marcante ale culturii române va acorda următoarele premii :

- Premiul I - 2.500 lei
- Premiul II - 2.000 lei
- Premiul III - 1.500 lei
- Premiul special - 1.000 lei

Juriul are latitudinea de a redistribui sau diminua valoarea premiilor.

Relații -
la telefon 0231 - 536322, e-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com.

„Amoralitatea unei singure culori”

În sine inteligența e amorală. Ea dobândește moralitatea individului ce-o instrumentează. N-am putea oare vorbi despre inteligența criminalului care tinde la „crima perfectă”? A. E.: „Dar virtuosul?” Ei bine, acesta n-are nevoie îndeobște de a-și raționa virtutea. A. E.: „Prin urmare nu poate fi socotit inteligent?” Cum să zic? Poate fi inteligent în afara virtuții sale.

Cinismul nu e rodul rațiunii, ci al irăției, uneori poznașe, a lucrurilor în derivă.

În relațiile cu semenii, X ține a se afirma. Y dorește a se confirma.

„Excludere prin infinitatea depărtării, mai degrabă decât prin vreo limită de rezistență și de apărare prin îngrădire. E o splendidă explozie a unei inviolabile esențe, mai mult decât o geloasă excludere” (Monseniorul Ghika).

Să fie fragilitatea ființei semnul premonitor al unei hierofanii care neîndoielnic se va produce?

A reveni în viața lăuntrică la secvențe puține, tot mai puține, în speranța nebună că ele se vor dizolva astfel mai lesne în luminiscenta oarbă a totalității.

Toamna, la Sighet. Așezat pe o bancă, privesc seninul adâncimii celeste. Observ însă ceva ciudat. Pe cablurile electrice, la o respectabilă înălțime, o pereche de pantofi feminini atârnați acolo cine știe cum. Ușori, tinerești, întrucât fără toc cum se poartă azi, legănându-se delicat în adierea vântului, aidoma unei minuscule ambarcațiuni pe valurile de azur.

În alt loc sighetean, mai către periferie. Doi bătrâni așezați tacticos lângă un bloc privesc prelung, cu un suris crepuscular, o fată trupeșă. Fata trece de câteva ori prin fața lor, legănându-se din șolduri, cu brațele încărcate de pachete. Pesemne o vânzătoare la micul magazin de alături. Dar nimic libidinos nu apare pe figura acestor oameni simpli, muncii. Chipul lor nebărbierit, cu țepi albi, puternic ridat, cu pleoape obosite degajă o resignare vag uimită, o împăcare cu ceea ce le-a fost dat. O acceptare irizată de-o ancestralitate mărturisind totuși zvîcnetul erotic care încă nu se îndură a se șterge de tot. O înscriere demnă în vremuire, un fragment de moarte.

„În 2015, 65,3 milioane de oameni au încercat să părăsească zonele de conflict și să se refugieze în alte părți ale lumii, spune Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru refugiați. Ca să vă faceți o idee, e vorba despre o cifră comparabilă cu populația unei țări ca Franța sau ca Marea Britanie. Iar 51% din ei sînt copii” (**Dilema veche**, 2016).

O distanță convertită în sentiment, aidoma unui ateu convertit la credință.

Cel mai nobil mijloc de-a combate suferința morală: asumarea sa iluminată, precum un fapt voluntar. Când e cu puțință...

Nu orice poveste are sfârșit, după cum nu orice poveste are început. Ești atras îndeobște de sfârșitul unei povești, dar începutul său ar trebui să fie mai tentant pentru spirit decât

sfârșitul. Încercînd a-l improviza, poți avea nesperata șansă de-a te improviza pe tine însuși. Într-un fel să începi cu fiecare început al uneia din inepuizabilele fabule existențiale.

Fața unui bătrîn de la țară cum un mic petic de pămînt uscat, brăzdat de crăpături.

Bacalaureatul de azi, în comparație cu cel de odinioară. Un siderant răspuns găsim în amintirile lui Jeni Acterian, cuprinse în volumul **Jurnalul unei fete greu de mulțumit**, din care cităm doar prezența autoarei la primul test al acestuia: „28 august 1935. Duminică încep. Optsprezece examene în paisprezece zile. În fiecare zi unul, fără nici un răgaz: 29 august: am făcut 185 de versuri din Eneida. 2 septembrie: am dat examen la literatura franceză. La scris am avut de ales între caracterizarea operei lui Balzac și analiza romanului Salammbô. La oral mi-a cerut să spun ceva despre școala parnasiană. Am enunțat toate principiile Parnasului, am citat toți parnasienii, am intrat în simbolism. M-a întrebat dacă pot să îi spun ceva din Baudelaire. Aș fi putut să îi vorbesc o oră... Mîine am fi avut istoria, dar s-a amînat din cauza înmormîntării reginei Astrid a Belgiei. Poimîine, istoria. 5 septembrie: Ieri, istoria românilor. Bine, chiar foarte bine. Mai ales scrisul. Azi, științele naturale, biologia și geologia. La scris, mi s-a dat generația spontanee și Pasteur. Am făcut perfect, desigur. La oral, evoluția celulei în decursul epocii geologice. Mîine, filosofie, logică și psihologie. Acum mă apuc de logică și învăț pînă la prînz, apoi la psihologie pînă dimineața... 7 septembrie: ieri, filosofie. Destul de bine. Azi, astronomie. De o săptămînă nu am dormit decât două sau trei ore pe noapte. Sînt teribil de obosită. Mîine, nu am nimic, dar trebuie să învăț la greacă pentru luni dimineața. Simbătă 14 septembrie: și iată că s-a terminat. Cred că am trecut, dar în materie de examene nu poți fi sigur de nimic”.

Amoralitatea unei singure culori care se intensifică exclusivist, sfidător.

Pentru a privi cum se cuvine un obiect se cade a introduce între tine și acel obiect o interfață. Într-un anume grad a te înstrăina de el, lăsîndu-l în voia fermenturilor necunoscutului. Eventualele aspecte atracționale ale orașului pe care-l vezi zilnic ajungi să nu le mai percepi. Dacă un timp frumos se prelungește săptămîni în șir, nu-l mai apreciezi precum atunci cînd apare după niște zile mohorîte. Întrucît obișnuința e aidoma unei culori aplicate pe aceeași culoare, ale cărei tușe nu mai pot fi distinse. Se impune o intervenție a necunoscutului precum în actele de creație.

După o zi de ceață îndesată ce părea a nu mai lăsa nici o speranță, parcă marcînd deja finele anului, alta incredibil de caldă, solară. O primăvărată enclavă în mijlocul lui noiembrie. În pădure, pe acest incandescent fundal, un copac înalt, de-o aspră verticalitate, dezbrăcat de frunziș, dar cu o creangă înspre vîrf, răsucită, purtătoare încă de frunze aurii, acum cu o exotică alură. Amestec de anotimpuri și timpuri...

N. Steinhardt despre Gabriel Liiceanu: „E foarte profesoral, foarte doctoral. Prea din cale fără de didascalos, de Herr Professor. Exact contrariul lui Noica, mereu amen, gentil, modest”.

Rostul taumaturgic al cuvîntului. Realitatea însăși poate fi schimbată de puterea rostirii ce-o are în vizor. Harul cuvîntului, suflînd unde vrea aidoma harului ceresc, o decupează în forme unice, imprezibile care par născute *ad hoc*. Crează creația însăși. Nu e o sfințenie, cum socotea Berdiaev, ci o replică sieși suficientă în dramatismul său postparadiziac dată acesteia. Astfel încît un autor cu o viziune personală ar putea încerca de la un moment dat senzația că se întîlnește pretutindeni cu propria-i umbră scriptică, similitudină.

Avarul. În cazul acestui tip se produce o imixtiune a lui a avea în sfera lui a fi. Economisindu-și bunurile, avarul ajunge a se economisi pe sine pînă la infirmitatea morală.

Jean Cocteau se mîndrea adesea cu cărțile, tablourile și alte obiecte de artă adunate într-o viață. Despre toate se confesa unui ziarist. Acesta, după ce l-a ascultat cu atenție, i-a pus o întrebare: Dar dacă, prin absurd, casa ar lua foc și n-ați putea salva decât un singur obiect, ce ați lua cu dumneavoastră? Focul, a fost răspunsul dramaturgului.

Stimulul pe care ți-l induce forța Celuilalt, inhibiția pe care ți-o induce slăbiciunea sa. Ori, tot atît de bine, invers.

„Trufașul e unul care-și mîncă - și cu cîtă plăcere! - propriile excremente” (Monseniorul Ghika).

Nopti dezarmant de frumoase, parcă ale unui mai etern, care vin ori prea devreme ori prea tîrziu. Ori, concomitent, și una și alta.

Fixezi pe hîrtie un motiv, apoi încerci a-l retușa, apoi rămii în fața unui gol dulceag-amărui, ca atunci cînd tocmai te-a părăsit un musafir nu lipsit de interes, „eliberat” totuși, brusc înstrăinat inclusiv de răsfrîngerea prezumată pe care ai fi putut-o avea în ființa aceluia. Încerci a reveni la locul tău, însă nu izbutești decât cu întîrziere.

„Toată lumea știe că girafele au gîtul lung ca să poată ajunge la surse de hrană inaccesibile «concurenților» precum antilopele. Așa a scris cineva la începutul secolului al XIX-lea, încercînd un fel de filosofie a zoologiei. Mai apoi, lui Darwin explicația i-a venit perfect pentru teoria lui despre adaptarea speciilor și așa a rămas. Dar se pare că nu e chiar așa. Recent, cercetătorii americani au constatat că girafele se hrănesc mai degrabă cu gîtul aplecat spre tufișuri deloc înalte, mai ales cînd începe sezonul uscat. În plus, masculii au gîtul cu mult mai înalt decât femelele. Hm, ce să fie, ce să fie? Ca întotdeauna cînd nu avem explicații imediate despre formele vieții, ne repezim la sexualitate. Americanii cu pricina au descoperit că masculii cu gîtul mai înalt sînt preferați de către femele. Iată! Gîtul mai înalt presupune un piept mai puternic și coapse mai solide. Așadar, girafele au gîtul înalt ca să placă femelelor. Orice asemănare cu situația bărbaților este nerelevantă” (**Dilema veche**, 2016).

E un spirit prea elevat pentru a fi lipsit de caracter. Cu toate că...

(continuare în p. 10)

A reveni în viața lăuntrică la secvențe puține, tot mai puține, în speranța nebună că ele se vor dizolva astfel mai lesne în luminiscenta oarbă a totalității.

Nicolae Oprea

Foto: Liviu Ioan Stoiciu

Atașat poeziei postmoderne a generației optzeciste, Iustin Panța se vedește un manierist în sensul bun al cuvântului. Formula deplin încheată a poeziei sale are, însă, antecedente în lirica poezilor întârziati de la sfârșitul deceniului al șaptelea. În cazul său, memoria involuntară îndeplinește o funcție contrapunctică în provocarea lirismului.

Cronica întârziată

Pro memoria. Iustin Panța (1964-2001)

Chiar dacă n-ar fi conviețuit în perimetrul aceluiși străvechi oraș îmbibat de cultură – Sibiul Cercului Literar –, Iustin Panța (dispărut într-un tragic accident, în 27 septembrie 2001, pe când se întorcea de la Festivalul Internațional din Neptun) s-ar fi întâlnit pe spirala creației cu Mircea Ivănescu. Căci amândoi descind din aceeași matrice stilistică, deși sunt despărțiți de decenii întregi ca vârstă și debut (Mircea Ivănescu s-a născut la 26 martie 1931 și debutează în 1968, cu *Versuri*; Iustin Panța s-a născut la 6 noiembrie 1964 și debutează în 1991, cu *Obiecte mișcate*). Dealtfel, ucenicul și maestrul s-au întâlnit efectiv în laboratorul de creație, publicând în colaborare așa-zisul „roman rusesc”, *Limitele puterii sau mituirea martorilor* (Ed. Litera, 1994). Cum spuneam și altădată în legătură cu volumul de debut (din 1991), purtând același titlu ca antologia postumă în două volume, îngrijită impecabil de editorul-poet Nicolae Țone (*Obiecte mișcate, Cuvânt de însoțire: Mircea Ivănescu; Studiu introductiv: Mircea Martin*, Ed. Vinea, 2003), Iustin Panța – spre deosebire de înaintașul său obsedat de eludarea livrescului – vede în factorul imaginativ posibilitatea coabitării dintre viață și literatură. În viziunea sa animistă, erodată de ironie, lucrurile simple au contururi „gelatinoase”, schimbătoare, dispersându-se în infinitatea spațială. Rezultă astfel un peisaj mental dominat deopotrivă de obiectele mișcate și de „logica imaginației”. Ca și în lirica mircea-ivănesciană, convenția observării insistente a obiectelor îndeplinește o funcție ordonatoare, întrucât realitatea se animă în momentul cunoașterii, al privirii inițiatice. Îi desparte, totuși, un interval de generație, ucenicul înclinând spre postmodernismul optzecist.

Deloc întâmplător, prima culegere lirică a lui Iustin Panța se deschide cu un citat semnificativ din opera lui Proust. Rolul invocatei Albertine din ciclul romanesc proustian este îndeplinit în *Obiecte mișcate* de o ființă eterică („Frumoasa doamnă din provincie”), surprinsă în diverse ipostaze, a cărei absență devine figura tutelară a discursului. Recuperarea imaginii obsesive din informitatea timpului pierdut survine pe fondul discernerii esenței din multitudinea de aparențe, cum deducem din *Prolog*. Din acest punct, începe misia poetului care scrutează profunzimile lăuntrice pe măsură ce se afundă, rătăcindu-se, în meandrele memoriei afective. Dar configurația lirismului se întemeiază, în registrul preconceptivist, pe succesiunea logică a scenelor desprinse din viața cotidiană. Într-o atmosferă de plectis și pierdere de sine, protagoniștii scenelor-întâmplări, mereu aceiași, par împietriți în comparație cu obiectele care îi înconjoară. Se produce, așa spune, cu termenii poetului, un transfer ființial între evocator și lucrurile evocate. Fiindcă Iustin Panța își propune, nici mai mult nici mai puțin, să scrie despre „liniștea și simplitatea adâncă a lucrurilor”.

Poezia este aidoma unei oglinzi plimbate de-a lungul și de-a latul realului. Mișcarea necontrolată a obiectelor, fenomenul ca atare, provoacă reverberații nebănuite în aria conștiinței: „Liniștea nu este deloc un lucru simplu, / așa cum am crezut mai demult – / uneori simți cum cade ceva de la o înălțime imensă / în tine – un obiect despre care nu știi nimic / și în liniștea aceea aștepti bubuitul care să însemne sfârșitul căderii. Înălțimea este nebănuită, / obiectul se mai află mult timp în cădere, ținându-te încordat” (*Lucruri simple*). În atari circumstanțe, poetul nu se mulțumește cu rolul neutru al „descriitorului”. Dimpotrivă, își asumă actul creației și procedează ca un demiurg care conferă atributele realului lumii sale („Ceea ce-ți place

este creația ta: îți place piatra, asta înseamnă – ai creat piatra, / îți plac puterile magice ale frumoasei barbare – / ai creat puterile magice ale frumoasei barbare”).

Precum în lirica mircea-ivănesciană, convenția observării insistente a obiectelor simple îndeplinește aici funcție preponderent ordonatoare, întrucât realitatea ia ființă în momentul cunoașterii, al privirii inițiatice. „Lucrurile s-au născut în numele meu” – declară poetul cu nedisimulat orgoliu. El se așază într-un unghi privilegiat de vedere a universului, în „camera umbră”, în fața ferestrei prin care privește „lumea indiferentă”. De cele mai multe ori, însă, privirea se retrage în climatul intim, dezamăgită de imaginea lumii „incolore”. Tot căutând spații securizate în afara și înăuntrul său, poetul modifică ambientul care, la rândul-i, îi modifică gândirea: „Construiești un obiect, poate dai viață unei ființe, / apoi vrei să revii, să modifici pe ici, pe colo, / dar el îți strigă, Pleacă! Nu mă atinge! / cuvintele astea te tulbură, se cheamă că tu ești, în cele din urmă, modificat. / Creierul prin care, ți-a spus ea odată, cunoști totul, adică transferi realitate, / atins de cel mai neînsemnat obiect cunoscut de el...” Obiectele aieva create în demiurgia artistică, se răzvrătesc împotriva creatorului, nelăsându-se fixate în tipare: „Lucrurile de lângă noi cresc de parcă ar fi niște copii / și-i privim într-o zi surprinși că au ajuns oameni în toată firea, / nu ne vine să credem când le găsim în buzunare țigări / sau când îi surprindem sărutând o fată. Lucrurile ajung nubile, devin mai puternice decât noi, / când le revezi (când, adică le vezi întâia oară cu adevărat, / așa cum sunt în realitate) / și-ți dai seama de vigoarea lor, nu-ți vine a crede – / tu ești din ce în ce mai fragil, mai sfărâmicios – / vaza de sticlă abia acum e ciobită, / îți amintești seara când ea a vrut să așeze acolo garoafele, / vaza i-a alunecat și a spus, Urăsc florile”. Este pus la îndoială, cu alte cuvinte, însuși actul creației. Refugiul în imaginație nu poate contracara forța lucrurilor care întrețin dinamica realului. Spre deosebire de M. Ivănescu, saturat de livresc – codexul lui poetic fiind bazat pe principiul să nu literaturizezi –, Iustin Panța crede aieva în simbioza dintre Viață și Literatură.

Fără să-și modifice maniera, Iustin Panța preferă în *Lucruri simple sau echilibrul instabil* (1992) formula hibridă a poemului în proză, situându-se, în aparență, la frontiera dintre liric și epic. În realitate, specia aleasă convine unei subiectivități exacerbate căreia îi repugnă orice fel de constrângere formală și inseriere convențională. Autorul *Lucrurilor simple* cultivă un gen aparte de lirică a rolurilor, pe urmele baladistilor din Cercul Literar de la Sibiu, Radu Stanca și Ștefan Aug. Doinaș. El apelează, de această dată, la câteva personaje care exprimă paradigmatic propria interioritate bulversată. Sunt, mai precis, *trei eroi* care întrețin polifonia discursului liric: bătrânul („cărunt și epuizat”), tânărul („cam hirsut și neîndemânatic”, care „trădează urmele unei existențe boeme”) și ea, iubita tânărului, dublată aieva de alt personaj imaginar: „Așa cum îmi vorbește – parcă toate lucrurile îi întorc eoul, o urmăresc și îmi repet automat în minte fiecare cuvânt al ei – uneori îi pierd șirul... Vorbește ea și parcă o îngână un personaj imaginar, care spune aceleași cuvinte, dar cu alt înțeles. Privind holul ea a spus: <Fugeam de el, dar mă simțeam o fugară călătorind pe scaunul din față al unei mașini în viteză – iar el, cel de care voiam să mă îndepărtez, stătea pe bancheta din spate>”. Este vorba, așadar, de un cuplu amoros, aflat într-o „situație deznădăjduită”, care se destramă irevocabil sub privirea blândă a vârstnicului prieten chemat pentru reconciliere. Trama ca atare – decelabilă în

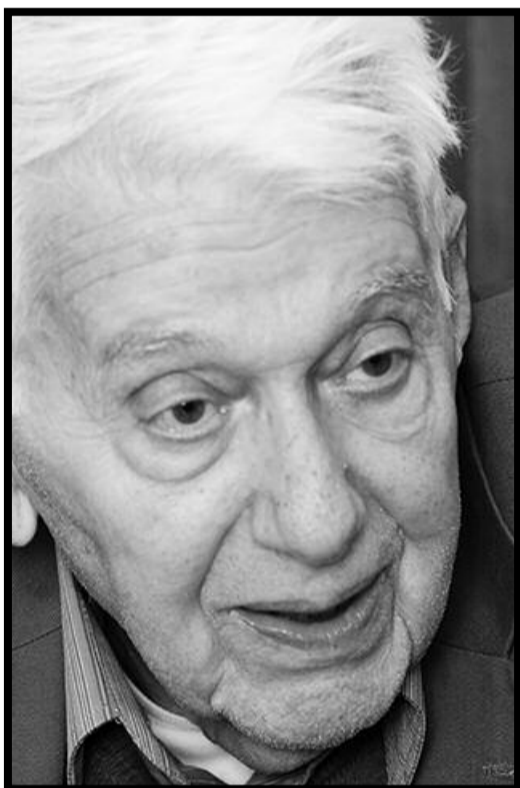
mod convențional – poate fi rezumată într-o singură frază. Dar tensiunea care se naște prin alternarea unghiurilor de vedere asupra „conflictului dramatic” (existent în nuce) conferă prozo-poemelor o surprinzătoare relevanță în plan expresiv. Nu relația dintre cele trei personaje contează, în acest caz, ci atmosfera care însuflețește obiectele și animă *textul* în sine, păstrându-l în cadrele liricului.

Ca într-un poem cinematografic, uzând de stop-cadru și replay, poetul explorează straturile profunde ale memoriei. Din simple gesturi „elegiace”, din impresii și senzații difuze, din replici inconsistente, el recompune universul intim tutelat de două sentimente în destrămare: dragostea și prietenia. Locul privilegiat unde subiectul evocator își construiește priveliștea mentală este „camera cu intrare separată” dintr-un cartier de la periferia orașului; aici trăiește singuratic, înconjurat de multitudinea *lucrurilor simple* însuflețite prin transfer afectiv: „Am stat câțiva ani buni, aproape zi de zi printre lucrurile camerei cu intrare separată; am părăsit-o de și mai mulți ani. Aici am dormit somnul tinereții, am dat frâu liber sau am pus zăbală dorințelor, printre lucrurile acestea, uneori, am luat în derădere ce este bun și frumos. Mă întind în patul care ocupă aproape jumătate din cameră și privesc lucrurile din jur, stau relaxat și le privesc și privindu-le, deodată, simt așa, o bucurie-n mine. Memoria îmi spune ce aș simți dacă le voi atinge în clipa următoare cu mâna – de atâtea ori am făcut-o, într-o risipă de gesturi care avea cu totul alt scop decât cunoașterea lucrurilor...” Celelalte topos-uri ale poemului – ce țin de mitologia cotidianului – sunt: un parc, un tren, o sală de așteptare, o scară cu șase trepte, holul unui cămin studentesc ș.a. În registrul proustian al amintirii, personajele reconstituie scene reale din trecutul apropiat, convertindu-le însă în paradigme ale discursului, întrucât apar estompeate sub aura ficțiunii. *Astea se petrec în imaginație* – suntem avertizați atunci când „elanul după realitate” este amortizat de morbul ficțiunii. Protagonistul însuși, cu rol de *alter ego*, este adeptul „minciunii artistice”, „un mic dictator al regiei” – cum îl definește partenera, un rob al închipuirii care încscenează dezinvolt, călăuzit de o subînțeleasă „disciplină a imaginației”: „- Spunea că poți învăța mai multe despre Paris spălând vase într-o cafenea dubioasă din Montmartre decât cufundându-te în biblioteca unei academii franceze, acolo tot pe Céline ai să-l citești. Mințea pentru că în ceasurile când nu ne întâlneam citea aproape continuu (...). Rămâneam uimită și contrariată, neîncredătoare”. Descompunând mișcarea într-o infinitate de gesturi reale sau iluzorii, imaginativul reface, în fond, pregnante stări sufletești. Plectisul și angoasa, amplificate de solitudine, declanșează automat mecanismul închipuirii: „Uneori îmi place să mă plectisesc – atunci mă imaginez reușind lucruri care niciodată nu mi-au reușit, de pildă îmi închipui că pictez, în realitate sunt incapabil să pictez o floare, să schițez, oricât de simplu, un animal.”

Încântarea produsă de lucruri și bucuria privirii posesive, reveria modelatoare se consumă în cazul lui Iustin Panța la granița dintre vis și veghe: *Dacă în timp ce dorm există personaje care mă vestesc în vis, în timpul veghei mă înconjoară ființe sau lucruri și ele mă introduc în stări de reverie* – în enunț poetic. Depășind impactul oniric, se arată interesat de *sufletul obiectelor* – ca să uzez de sintagma unui poet mai vârstnic din aceeași familie spirituală, Petre Stoica –, coplesit de fascinația lumii obiectuale. Există, le-aș spune, niște tropisme ale discursului, câteva „figuri” cu funcția deschiderii supapelor lirismului: eșarfa vișinie, vaza albă, pipa din scrumieră, bomboniera ș.a. Și, —>

Un om de omenie – Ion Ianoși

Pe 1 iulie 2016 s-a stins din viață profesorul, scriitorul și filosoful Ion Ianoși, autor al unei opere vaste ce cuprinde teritorii precum: cultura rusă și germană (monografiile consacrate lui Tolstoi, Dostoievski și Thomas Mann vor rămâne de referință pentru oricine va mai fi interesat de acești urași autori), estetica filosofică (unde aş remarca studiile despre sublim, despre relațiile dintre filosofie și literatură și cele două volume *Nearta* –

artă), morala (despre care a scris un întreg ciclu de cărți numit *Moralități*), istoria filosofiei românești și lucrările autobiografice care culminează cu monumentală *Internaționala mea. Cronica unei vieți*. În toate operele lui Ion Ianoși este prezent, mai la suprafață sau mai în adâncime, filonul biblic interpretat ca unul dintre izvoarele culturii europene. Pe lângă lucrările de sine stătătoare, cred că orice cititor cu oarecare experiență are cunoștință măcar de unele dintre numeroasele prefețe, postfețe sau studii de dimensiuni mai mici la cărți importante, dintre care multe traduse de soția sa, doamna Janina Ianoși. Acestea au fost adunate în două volume cu titlul *Autori și cărți*, cel dintâi dedicat culturilor occidentale, al doilea culturii ruse, publicate la editura Euro Press Group. Era anunțat și un al treilea, dedicat culturii române, despre care nu știu să fi apărut. În primul dintre aceste volume există un eseu, *Nietzsche și Marx – Asonanțe, disonanțe*, după părerea mea definitiv pentru stilul pasional, fără a fi deloc pătimas, anvergura culturală ce implică accesul direct la surse și vocația autorului de a arunca punți între domenii divergente sau între autori ce par, la o primă privire cel puțin, situați pe poziții contrare, ireconciliabile.

Eseul amintit a fost inițial o conferință ținută în 1994 la Institutul Goethe din

București, cu ocazia împlinirii a 150 de ani de la nașterea lui Nietzsche. Ea a trezit atunci reacții dintre cele mai contradictorii: aprobatoare în rândul universitarilor occidentali prezenți, de contestare vehementă a înseși legitimității comparației în rândul intelectualilor români. Reluată peste 6 ani, în 2000, când se împlineau 100 de ani de la moartea autorului *Nașterii tragediei*, comparația se amplifică prin noi puncte de vedere. Sunt luate în considerare coincidențe legate de mediul cultural și perioadele formării, deși între Nietzsche și Marx există un decalaj temporal de o generație (Marx s-a născut în 1818 în vestul Germaniei, Nietzsche în 1844 în est), afinitățile polare din anii de maturitate, în special în ce privește diagnosticarea racilor secolului al XIX-lea și speranțele schimbării într-un viitor anticipat de ambii. Evidențierea punctelor comune, ce țin într-o anumită măsură și de spiritul epocii (*Zeitgeist*) nu-l împiedică pe autorul român să ia în seamă diferențele majore dintre perspectivele celor doi. Dimpotrivă, scopul mărturisit este să scoată la iveală modul cum „*premise apropiate duc la concluzii divergente*” (s.a.). Citind textul realizezi că niciunul dintre cei doi filosofi nu poate fi înțeles fără a pătrunde în atmosfera spirituală a secolului al XIX-lea, marcată de mari contradicții: iluminism *versus* romantism, materialism *versus* idealism, credință *versus* ateism, lupta de clasă între burghezii și proletariatul și multe altele. Relevanța filosofiilor lui Marx și Nietzsche pentru secolul următor a constat și în faptul că ei propun, fiecare în felul său, viziuni totalizatoare din care nu lipsesc aspecte profetice și utopice, ca soluții ale respectivelor conflicte. Se știe că elemente din gândirea lor au inspirat regimurile totalitare din secolul XX, comunismul și nazismul. Ion Ianoși nu evită întrebarea referitoare la gradul de vinovăție al fiecăruia. Preluând titlul unei piese a dramaturgului rus Ostrovski, el înclină să-i considere „*vinovați fără vină*”. Sunt vinovați fiindcă anumite exagerări prezente în scrierile lor, pe care autorul le documentează minuțios, au putut fi preluate în scopuri ideologice criminale, și nevinovați pentru că nu au putut prevedea consecințele și nici nu există o cauzalitate mecanică între ideile lor și regimurile lui Stalin și Hitler. Nietzsche și Marx sunt, cum îi definea Thomas Mann, seismografele ce anunță cutremurele. Problema în ce măsură vor fi contribuit la viitorul pe care-l anunțau rămâne una deschisă, iar a o menține astfel ține de spiritul de obiectivitate concretizat în analiza rațională, argumentată, impregnată de simțul nuanțelor, fenomen nu prea des întâlnit în spațiul cultural românesc. Dacă Ion Ianoși le reproșează ceva celor doi gânditori, acesta este „*tăișul «antiumanitar», la extrem inuman*”, detectabil, de exemplu, în considerațiile lui Marx despre predominanța socialului și economicului asupra individului, dar și în fragmentele unde Nietzsche exaltă voința de

lumină. Nimic nu lipsește, toate mobilele sunt la locul lor, la fel vaza din sticlă albă, bomboniera din colțul bufetului, pipa în scrumieră, eșarfa vișinie. Și eșarfa vișinie ești tu chiar dacă îți vorbește, de atât amar de vreme de când stă abandonată în locul acela și tu nu ai avut curajul sau bunăvoința să o ridici, despre frivolitatea celei care a uitat-o acolo. Și eșarfa vișinie, desigur, ești tu”.

Atașat poeziei postmoderne a generației optzeciste, Iustin Panța se vedește un manierist în sensul bun al cuvântului. Formula deplin încheiată a poeziei sale are, însă, antecedente în lirica poezilor întârziți de la sfârșitul deceniului al șaptelea. În cazul său, memoria involuntară îndeplinește o funcție

contrapunctică în provocarea lirismului. Este un procedeu cvasi-manierist de care se uzează în fertilul joc al metamorfozelor poetice, pe fundalul contopirii trecutului cu prezentul. Poemul se edifică, în fapt, prin colaționarea unor „*bucăți de timp*”, ilustrând crâmpie de viață, recuperate ca atare din fluxul memoriei. De aici decurge descrierea amănunțită a obiectelor/ființelor contrase în perimetrul imaginarului până la limita dizolvării lor în climatul intim. Antologia postumă, însoțită de *Cuvântul* de atașament al lui Mircea Ivănescu, învederează un program artistic fără fisuri, plasându-l pe Iustin Panța în primele rânduri ale postmodernismului, ilustrat deopotrivă de poezii optzeciști sau nouăzeciști.

Poemul de colecție

Ovidiu Genaru

Profeții și turma

Au venit unii și au pretins că ei sunt Mesia
au venit alții și l-au răstignit pe cel dintâi.
Au venit unii și au propus să mergem
înainte
au venit alții să ne spună că înainte e în
urmă.
Au venit unii și ne-au corectat că în urmă e
la dreapta
au venit unii să ne convingă că la dreapta e
la stânga.
Au venit unii și au recunoscut că au uzurpat
au venit alții să se tânguie că au fost
uzurpați
și că greșelile vinovaților sunt
mai oneste decât bunăvestirea mincinoșilor.

Apoi s-au înhăitat între ei și ne-au explicat
că solia lor
e asemenea trâmbițelor Ierihonului
și că turma își urmează oarbă profeții
când iese la păscut din deșertul fierbinte.
Își urmează oarbă profeții
până la sfârșitul veacurilor.

putere a celor puternici în detrimentul celor slabi.

Autorul își încheie eseu cu mărturisirea că, așa cum conjunctura de până în 1989 nu l-a împiedicat să-l studieze pe Nietzsche, nici cea de după nu-l poate determina să-l ignore pe Marx, în ceea ce a avut actual pentru epoca sa și prin anumite aspecte poate mai are încă pentru a noastră¹. Este o poziție de mare consecvență intelectuală și de onestitate în primul rând cu sine, pe care, bineînțeles, i-au reproșat-o unii, dar care merită, convingerea nu e numai a mea, tot respectul și admirația. La fel și spiritul tolerant, cu adevărat liberal, nu doar declarativ, înclinând spre poziții de stânga din compasiune pentru cei defavorizați. Toate au drept fundament un crez umanist, pe care, lăsând de-o parte conotațiile savante², îl putem echivala simplu cu omenia.

Personal m-am apropiat de domnul Ion Ianoși mai mult după susținerea lucrării de doctorat, la care m-a primit doar pentru că îl interesa tema: o comparație între Nietzsche și Freud³. Cele câteva întâlniri pe care le-am avut acasă la domnia sa mi-au rămas vii și cred că ilustrează din plin ideea de omenie. Dumnezeu să-l odihnească în pace, căci la mulți ne-a făcut bine.

¹ În 2004, Ion Ianoși a publicat o antologie adnotată, *Karl Marx în 1234, fragmente*.

² Cu privire la problematica umanismului, autorul a publicat în 1978 lucrarea *Umanismul: viziune și intruchipare*.

³ Și această temă este atinsă în acest eseu, care a constituit pentru mine, în perioada elaborării tezei de doctorat, un reper.

LEONID DRAGOMIR

**În toate
operele lui Ion
Ianoși este
prezent, mai
la suprafață
sau mai în
adâncime,
filonul biblic
interpretat ca
unul dintre
izvoarele
culturii
europene**

Mihaela Aionesei

dragoste, altfel

delicioasă aruncarea în necunoscutul care furnică.

delicioasă căderea în visul colorat croit după sângele meu răzvrătit de atâta apus.

pretutindeni stau ochi pregătiți să condamne minunea din Cana. descălțată de moartea care-mi plânge prin casă, pentru prima dată, nu-mi pasă!

mă las cârpiță de focurile care umblă precum lupii hămesiți și-n loc să mă ascund, să mă ghemuiesc, desfac brațele larg, clipele cad – fulgi de lumină, pe geana uimirii se rotunjește o sferă, e plină de noi și cântă ca o catedrală în sărbătoare...

niciodată nu s-a înălțat din mine ceva mai frumos...

încă nu știu ce ne leagă, ce ne desparte – raiul sau infernul, astăzi amândouă îmi zâmbesc la fel și-atât de duios se cutremură o fântână

sufletul meu/ plăpândul, ani întregi l-a umilit urâtul încât n-am puterea să-l opresc acum când e atât de hotărât hăurile să le înfrunte, să le facă ghem și să le arunce departe, cât mai departe, acolo unde odată ajunse pe nimeni să nu mai poată atinge angoasele/ frigul/ absențele...

în hohot de toamne aceste nerespirări se despind cum puii de mama lor și cad în pământul pe care nu-l mai calc, plutesc între mine și tine fără să mai știu care sunt eu...

din buricele inimii de-atâtea ori retezate,

încolțește viața ca un trup în alt trup care te învăluie te pătrunde și te trezești întreg într-un poem cu buzele înroșite de maci

privește liziera de lacrimi crescută în ochii mei e limpede ca dragostea asta care e care e... altfel

mă iartă, voi pleca în lume

mă iartă... voi pleca în lume cum pleacă puiul căprioarei să înfrunte necunoscutul după ce s-a alintat

aș mai fi vrut să stau... ne dau târcoale lupii iernii lasă-i să vină în urma mea

și tu te du/ te du departe fără să întorci nici un regret înapoi n-aș vrea să auzi cum sfâșii între pleoape

lacrima acestei despărțiri de noi

pipăi mâinile acestei lumi și marginile ei

mă strâng/ mă sting în brațe simt cum mi se cuibărește a moarte

tăcerea ta și atâta dor curg pe pământul strămt de nu mă mai încape...

de aceea plec dar nu fi trist rostogolește-te ca până acum prin ierburile acestui cuvânt crescut din buza spartă de tumult

voi lua cu mine atingerile caste și aripi le voi da

să crească din malul meu în malul tău aceste pete de lumină ce n-au căzut venind spre tine în păcat

mă iartă...

voi pleca puțin în lume să mă eliberez de tine și de moarte

colivia de nisip

e iarnă e prima iarnă în care nu stau cu sufletul întins în zăpadă

ci în dragostea care inundă cerul și pământul

în carnea ei e cald ca în aburul unui staul

plin de oi în sângele ei cineva cântă lerui Doamne lerui ler

prin cetini se înstrăinează dorul copilăria nu mai are nimic de povestit pentru că iată în mine crește un alt paradis

în care tu ești cel care mută din loc în loc

lumina care știe să vindece pereții acestei colivii de nisip scrijeliti până la strigăt acolo unde acum de dragul tău se aud îngerii și un lerui Doamne lerui ler

anotimp fără vămi

ce tainică uimire încearcă să modeleze în suflet aripile acestui cântec nou rostogolind oftat și dor prin cerurile îngrădite de ninsori

câte Siberii rabd să ard pentru amândoi să-mi iau liniștea înapoi din ochii tăi adânci ca marea din buza ta ce tremura ca frunza smulsă de-un destin silit să împietrească șoapte și brațe întinse peste munți să le zidească

ah, câtă involburare câtă nedreptate împiedică zborul acesta peste ape și câte nerostiri tresar în somn să mâne depărtările ca pe o turma de oi spre crestele unui anotimp fără vămi

Magda Grigore

În numele poemului

(așteptând, picătură cu picătură)

Să fiu ca tine, limpede, adâncă, meditativă, ca să pot trăi cu adevărat – puternică și curajoasă, neobosită în călătorii, picătură cu picătură spre un nou legământ. Al libertății. Trupul meu duce cu el ca o luntre cântece vechi

și vorbe pe care nu le deslușesc totdeauna; poartă trecutul strămoșilor mei, păcatul și crucea – rugăciunea și rătăcirea. În jurul meu plutești tu, apă dintotdeauna; treci prin mine de mii de ani, matrice a trupului meu și a sufletului. În apa ta își spală răspunsul toate întrebările, acolo se ascund toate latențele; în cristalele tale au scris toți înțelepții lumii despre iubire și deznădejde.

Picătură cu picătură ne înțelegem reciproc. Tu îmi ascuți cel mai bine emoțiile, tu înțelegi cel mai bine schimbul de viață între mine și celălalt;

relația ta afectivă cu focul inimii mele se întinde întru eternitate zi după zi. Tu legi un pod, din brațele tale, între ființă și neființă; taina ta îmi deschide spre viață cărări văzute doar de ochii ochilor mei; picătură cu picătură strâng la temelia apelor zi după zi, taina asemănării dintre noi.

Și pe mine mă vei purta în memorie, și pe mine mă vei duce cu tine mii de ani, mă vei vindeca și mă vei purta în altă parte, mă vei continua dincolo de mine înțelegând altfel începutul și sfârșitul. Din sămânța ta voi crește din nou de-a lungul anilor pe care azi nu-i cunosc. Limpede, adâncă, meditativă, tac picătură cu picătură așteptând să se împlinescă ceasul imersiunilor creative – așteptând să fiu ca tine, așteptând să pot trăi cu adevărat!

Lazăr Magu

Prezență

Absența-ți uneori e o prezență triumfătoare, ca un tren pe șine... Când se zidește lirică din mine, când se încheagă grea, din remanență. Știută este lecția, că duhul e mult mai viu, mult mai prezent ca trupul! Nici chiar pe El nu-l observăm, ca formă, dar e prezent în noi, în duh și normă. Asceții toți, departe stau de lume, dar lumea se strecoară-n ei prin nume. Doar numele se-ntâmplă să-l pronunț și simt prezența ta, ca un denunț.

Ca ceața ești, părănd pe veci absentă, în văi de suflet ești mereu prezentă.

De mâine...

de astăzi nu-ți mai scriu
cuvinte-dragoste
în gând
m-ai dus ca pe-un Corsar de Malta
pe insula Uitării
și m-ai prefăcut în ochiul tău ascuns
de pândă...

în serile lungi
mediteraneene
singur voi naufragia în labirinturile
amintirilor
unde corpurile noastre îmbrăcate-
dezbrăcate
poate se mai caută
cu o primitivă foamete
de *nu-mă-uita*

dacă dorești
îți promit
n-o să mă întorc în trecut
iar punțile mele spre *mâine* vor dispărea
mai curând
dacă aș putea presupune...
voi rămâne cu spaimile mele
strigând numele tău
rămas ca o aripă neagră
într-o grădină cu flori de geranium
unde poate înflori doar verbul
te iubesc...

probabil că voi trimite un schooner
cu pânze albe
pentru a răpi orhidea cu ochi imenși
să mă-nchin
enigmelor din palmele tale
de palori boreale

știu
ți se va spune că trăiesc ca un boschetar
în castelul de Piatră-de-Mare,
că m-am pus pe macheală
sau că sunt un simplu tarabist

de mâine
suflete ciudate vor locui de mâine
în zilele mele –
și-mi vor răpi singurătatea
și mă vor devasta în curând

Pianul fără clape negre

(pentru S.R.)

o să te invit
în inima acestei insule solitare
din Arhipelagul Galapagos
aflată la 3° de Ecuator
unde
de un an te așteaptă
un pian bleumarin
înfășurat în alge albe
și presărat cu scoici sidefii
vreau să te așezi (la pian)
și în vuietul Pacificului
în frumoasa furtună
să interpretezi ceva din Dmitri Șostakovici
evitând/ignorând clapele negre
iar furia muzicii tale
să-mi transforme
singurătatea într-un uriaș
vârf de munte
subacvatic

în acest remuu de aer
și de ani
a re/ versului
o să încerc să-i scot ochii întunericului
și nu voi mai pretinde să se termine totul

îmi desfac brațele
oprind furtuna agățată printre degete
mă simt iarăși viguros
ca un personaj din dramele ibseniene

cei mai puternici oameni sunt cei mai
singuri...

doar ei reușesc să sculpteze destine în
marmura neatinsă
și în noaptea uitării

te voi dezamăgi!
eu n-am fost niciodată chiar singur...
m-am aflat mereu în acest imens larg
fără să mă fure gândurile sinuciderii
deși
uneori
fiind deprimat
m-am simțit îngrozitor
oribil
dincolo de toate
că cineva îmi poate remedia izolarea morală
care mă mistuie

cu alte cuvinte
singurătatea este ceva ce nu mă
incomodează
în acest întuneric fără un ochi
deoarece am trăit mereu
o sete teribilă de solitudine

mă disimulez în acest infinit
ce-mi aparține
mă ascund în aceste valuri imense
deoarece nu vreau să mă tăinuiesc
în scoici sidefiate

îi compătimesc pe unii/ unele
dar eu n-am fost niciodată
singur...

astfel sunt cea mai bună formă
de divertisment pe care o am...

Food de Levant

O, Levant, Levant ferice!

Floare-a lumilor,
Val verde cu licori de pietre rare...

Posibil, Mircea Cărtărescu a
avut și surse culinare de inspirație,
scriind epopeea intertextualistă.

Aș vrea să pricepi,
pe mine mă inspiră
bucatele levantine.

Îmi este suficient doar o linguriță
de *hummus* pentru a mă duce
cu gândul la savori orientale,
la lumi pe care încă nu le-am
descoperit prin intermediul papilelor
gustative
și la alte lumi
care așteaptă încă să fie aflate!!!

Tu nu vei cunoaște această
Floare-a lumilor,
fiind cu un ochi închis în trecut,
fără să identifici prezentul.

O, Levant, Levant ferice...

Cu ceva ani în urmă,
într-o seară de vară
am poposit împreună cu tine pe o terasă a
restaurantului Belvedere
din stația Neptun
și am comandat *Hummus Etil ve Fistikli*
ce conținea: năut, thină, muguri de pin,
carne tocată, ulei de măsline,
lămâie, condimente și...
doar atât,
pe care le-am uns,
vârf de lingură după vârf de lingură,
pe o lipie cât toate zilele.

Tu
n-ai acceptat gustul de *Hummus Etil ve*
Fistikli
păreai mai puțin fericită,
și ai comandat două prăjituri-*négressa*.

Eu
am băut o ceașcă mare cu *ice tea*
din partea casei.

Le-am spus
că merge de minune pe caniculă.

Apoi am plecat de pe terasa restaurantului
cu gândul la sucul iute de napi
pe care am uitat să mi-l comand,
de data aceasta,
deși
e un deliciu,
îmi spuneai
tu.

O, Levant, Levant ferice!
Floare-a lumilor,
Val verde cu licori de pietre rare...

Le vent nous portera...

Până spre zori

(*Bunului meu prieten – G. Ch.*)

– Cine va bea din paharul meu,
Voi merge cu el până la moarte!
Zice și întrebă, întrebă și spune
bunul meu prieten,
oferind paharul său cu vin negru ambroziac,
infuzat cu petale albe de măr înflorit,
devenit roșu ca sângele, alb ca moartea...
Nici un metal n-are inima petalelor florilor
acestea,
flori ce înfloresc în carnea și inima
prietenului meu...
Luna-i paște drumul și roua ochilor blânzi,
poposind adesea nedumerită
în odaia sa,
unde scrie și citește,
texte calde, bonome pentru toți.
Luna, învelită în petale albe de flori de măr,
adesea adoarme pe brațele lui până spre
zori, până dimineața,
când Bunul meu Prieten devine iarăși –
Homo Humanus.
O să-l iau pe acest Om cu mine,
– între malurile fără râuri ale Timpului
Prezent,
să rămână și-n inima mea!
Acolo vom bea împreună vin negru ca
somnia,
sau roșu ca sângele nobil,
prin care vor pluti petale albe de flori de
măr.

Bine că moartea e albă și vinul e negru...

în viitorul
ce poate deveni – prezent
mă voi închide în mine
și îmi voi suspenda existența
extirpată cu forcepsul (ne-)steril
din uterul însângerat
al timpului trecut

apoi voi deveni o absentă atât
de pregnantă
încât ar putea să pară
că n-am murit

dar vreau să-ți mai confirm
că nu va fi o singurătate
de bonton
și nici singurătatea
geniilor triste
pe care voi rupe-o
ca pe un papilom benign
fără a avea teama
că se va transforma
într-o plagă
cancerigenă...

probabil
sunt
totuși
o prezență
pentru care
mă judec
și mă condamn
fără apel

**singurătatea
este ceva ce
nu mă
incomodează**

**în acest
întuneric fără
un ochi**

**deoarece am
trăit mereu**

**o sete teribilă
de solitudine**

Altfel despre generația '80

AMESTECURI RAFINATE

Cu un an înainte de *Mezanin*, Nicolae Iliescu publica un „roman-cocktail” – *Completarea însușimii mele* (Fundatia „Scrisul Românesc”, Craiova, 2003). Fără a anunța prin ceva romanul-pamflet care avea să urmeze în 2004, *Completarea însușimii mele* este – așa cum se poate ghici din titlu – un text (nu prea lung) despre sine însuși scris la modul insolit poetic. Cel puțin în prima parte... Prozatorul care mi-a venit în minte lecturând romanul-cocktail al lui Nicolae Iliescu este Fănuș Neagu, unul din preferații „preparatorului de cocktailuri”, de altminteri menționat pe parcursul cărții. Rețetele preparării la propriu a multor cocktailuri sunt inserate, cu jubilație, către final, oferindu-ni-se... *Puțină istorie*. Pentru început însă, un pic de etimologie:

„Cocktail este un cuvânt englezesc de sorginte populară, apărut în secolul XVIII, care înseamnă « cu coada ridicată ». Mai întâi, a desemnat în engleză calul corcit, sau, prin extensie, gloaba de la curse. Cum a fost posibilă alunecarea sensului dinspre coada de cal (sau de cocoș, *n. m.*, I. L.) spre băuturi? Poate datorită caracterului amestecat al băuturilor combinate față de cele seci, poate datorită culorii”. Ori poate datorită culorilor amestecate ale penelor din cozile de cocoș? Așa ar părea că stau treburile la o vedere superficială, la o explicare *mot-à-mot*. Dar în engleză cocktail mai înseamnă: 1. *a horse with a docked tail*, unde *docked* înseamnă *tăiat(ă) scurt* și 2. *a horse that is not a thoroughbred*, unde *thoroughbred* înseamnă mai întâi *pure or unmixed breed, stock or race, as a horse or other animal*, adică *de creștere, linie sau rasă pură sau neamestecată, precum un cal sau alt animal*. Toate explicațiile au fost luate din *Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language*, New Revised Edition, consultat(ă) dintr-o pură curiozitate stârnită de incursiunile etimologice ale romancierului Nicolae Iliescu. Altminteri, chestiuni oțioase într-o analiză, fie ea și literară... dar totuși, în urma cercetării, etimologia populară dă înapoi în fața argumentelor lingvistice.

Istoricul chestiunii crește în intensitatea detaliului și te ține cu ochii pe pagină, căci urmează rețetele:

„Primele rețete de cocktail-uri provin din Anglia secolului XIX. Ele s-au născut în epoca reginei Victoria și a Imperiului colonial britanic. Când aveau invitați, englezii beau un pahar de Bordeaux, după ce luau ca aperitiv un xeres (sherry), la sfârșitul mesei degustau un porto vechi, apoi, pentru a-și clăti gura, foloseau vinul de Madera. Dar, la club, nu erau rare cazurile când beau diferite amestecuri, servite în cupe ce deveneau cu timpul trofee renumite, oferite la diverse întreceri sportive. De atunci s-au păstrat numele multor cocktail-uri apreciate și astăzi: Cobbers, Coolers, Crustas, Cups, Daisies, Filips, Punchs, Sangarees, Smashes.” (*Completarea însușimii mele*, pp. 105-106). Un rafinament al amestecurilor, o plăcere a diversității nescontate, care se transmit și stilului, cu mult diferit de al „pamfletarului cinic și mizantrop”, așa cum l-am încadrat, mai în glumă, mai în serios, pe Nicolae Iliescu atunci când am referit pe marginea *Mezanin*-ului. Oricum eu am parcurs drumul invers, dar, indiferent de direcția parcursului, surpriza rămâne... Apropos, a fost și un film *Cocktail*, încântător, cu Tom Cruise. Rețeta este deci aducătoare de succes?!

Dacă privim mai atent, vedem că la începutul cărții sunt postate patru motto-uri,

extrase din gândurile unor scriitori mari, trei francezi: Mallarmé, Alexandre Dumas și Baudelaire, și un savant, tot francez – Pasteur. Deschiderea lui Nicolae Iliescu către cultura franceză e indubitabilă, chiar mai mult decât către cea anglo-saxonă. În toate motto-urile se aduce vorba despre vin și despre abandonul cărnii, al materialității, vinul reprezentând partea spirituală solară, care incită la filosofare. Elocvent este Alexandre Dumas: „Il s'agit du vin, c'est-à-dire de la partie intellectuelle du repas. Les viandes n'en sont que la partie matérielle”. Urmează dedicațiile, mai numeroase decât motto-urile, adresate părinților, soției, tuturor prietenilor, „vecinului meu”, „zis și nea Căpșună”, motanului, dușmanilor, Șoselei Ștefan cel Mare etc., dar mai ales mentorului Ovid S. Crohmălniceanu, Moise Kahn pe numele adevărat, scriitorului Dumitru Radu Popescu și profesorului Eugen Simion. Numărul mare de motto-uri și dedicații probează, între altele, grațitudinea și starea de jubilație în care a fost ticluită cartea. Urmează părțile propriu-zise care sunt servite ca delicatose după o aranjare a mesei („mise en place”): „aperitivul” din care se degustă „singurătatea”, „antreul” presărat cu „amintiri”, felul principal sau „platoul desfătărilor” și, în fine, „desertul tătarilor”, o parafrază aparent gratuită a titlului dat de Dino Buzzati unui bine cunoscut roman. Ca să ajungă „la capătul lui-însuși” („au bout de moi-même”) Nicolae Iliescu apelează, ca un adevărat intelectual, la o „punere în abis”, („mise en abîme”).

Așadar în *Partea întâi* avem de-a face... mai întâi cu un personaj singur, Lucian, care stă întins într-un șezlong, seara, pe o plajă, aproape de mare, și savurează, ce altceva decât un cocktail? După ce descrie cu lux de amănunte personajul, e degustat, cu subtilă plăcere..., acel cocktail:

„E același Lucian dar paharul de sticlă, evazat, de cocktail, luat din casă, e nou și din cristal. Sau, mă rog, aproape nou, căci la gură e ușor știrbit, îl luase din bufetul bunicii, din sufrageria întunecoasă. [...]”

În pahar, lichid. Un lichid de-o culoare ciudată, de basm, ceva între albastrul de metilen al mării și verdele căpos al smaraldului. Un amestec de șase părți vodcă, o parte curaçao bleu, suculei unei jumătăți de lămâie, o frunză de izmă, gheață. Sau șapte părți de tequila, una de peppermint, suc de grapefruit, un strop de scortșoară, gheață...” (*op. cit.*, pp. 19-20).

În ton cu acel cadru natural pictural, cam așa ceva își putea oferi Lucian, și tot ceva asemănător poate oferi unei cunoștințe ce iese din mare și se apropie, nimeni altcineva decât... povestitorul. Între cei doi se înfiripă un dialog, ca în romanele lui Diderot, menționat anterior în text:

„El: - Tu ai băut ceva?”

Eu: - Chiar nimic, doar știi că sunt mai afurisit treaz decât abțiguit. Á propos, nu dăruiești și tu un antreu filosofic?”

El: - Ne aflăm la răscruce de ape. Vrei să-ți ofer ceva vaporos?”

Eu: - Desigur, o adiere de gin amestecată cu un voal de Cointreau și cu o lungă țâșnătură de sirop de rodie. Totul sub faldurile aburinde de gheață”. (*ibid.*, p. 21).

Prin urmare, tot un cocktail! Deliciul expunerii rețetelor se însoțește cu plăcerea descrierii – a cadrului, a personajelor – de o poezie, de o plasticitate aparte, rafinată, surprinzătoare, de care nu l-ai fi crezut a fi în stare pe experimentalul (altădată) sau pe causticul (ulterior) Nicolae Iliescu. Dar să îmi

aduc aminte că, din loc în loc, pasaje descriptive asemănătoare am întâlnit și în *Mezanin*! Fidel rețetei optzeciste cum că realitatea poate mereu deveni literatură, compoziția cocktail-ului poate sublima în structura cărții, în fond după aceleași principii. Rafinamentul gustului, inclusiv literar, ține de și vine din personalitatea și din experiența fiecăruia:

„Eu: - Ce gust bun are porcăria asta!”

El: - Gustul este funcție de amintirile din copilărie, de deprinderile și apucăturile din aceeași perioadă (pe la șapte, opt anișori, este deja format) și de obiceiurile alimentare (obișnuite cu anumite mâncăruri și băuturi). Mai participă în formarea lui, a gustului, practicile culturale și mediul (climatul, constrângerile religioase etc.)” (*loc. cit.*, p. 23).

Și cum dintre formule nu putea lipsi recursul biografic, *Partea a doua, Antreul amintirilor*, ne introduce și ne plimbă în direct prin copilăria și tinerețea lui Nicolae Iliescu, cu prieteni de la vârste mici, cu colegi, vecini, mediu – de cartier muncitoresc – cu fotbal dinspre echipa „Dinamo”, apoi cu secvențe din studenție, ocazie cu care este evocat iar „Crohul (Ov. S. Crohmălniceanu), cel mai apropiat prof pe care l-am avut, puteam să zic că eram prieteni, ne vizitam, ne îndruma, în anul ăla (1983) chiar ne apărea prima carte și, în iarnă, « Desantul » – sunt, iată, douăzeci de ani de atunci! – care nu mă mai întrerupea, « da, zicea, sigur, așa » și eu nu auzeam « mulțumesc, treci la subiectul doi! ». (*ibid.*, pp. 33-34). Amintirile culinare, alimentare, sunt combinate asemenea unui... cocktail, deodată cu magazinele unde se găseau. Ce vremuri, ce copilărie, ce bunăstare... cu parfum de socialism bucureștean!

„Îmi aduc aminte de toate bunătățile care au încetat, din păcate, să mai fie prezente în galantare începând cu anii copilăriei (în vitrină, la vechea « Deltă a Dunării » se găseau tartine cu icre de Manciușia și cu icre negre, doi lei cincizeci, la etaj era pe pescăria – saramură, câte o burtă de crap, calcan prăjit, sau la cuptor, ca în celebra rețetă a lui Dumas!) și terminând cu ai tinereții când aria mâncărurilor fine se restrânge din ce în ce mai mult, retrăgându-se în cele din urmă la magazinul Beldiman (conserve de șuncă în aspic, gulaș, brânză fermentată « Bucegi », și « Homorod », coniac « Milcov », pui picorom, mușchi « Azuga », șvaițer de Vatra Dornei, ness) sau la cel recent înființat aflat la « Grădinița », în spate, între blocul « Muntenia » și Institutul de folclor (ICED), conținut de casa lui Take Ionescu. (salam « Sibiu » sau « Bacău », țigări « Tomis », « Doina », « Unirea ».) (*loc. cit.*, p. 29).

Uzând mereu de „propriul... văz, auz, miros”, Nicolae Iliescu ne descrie și „platoul desfătărilor” și „desertul tătarilor” după care nu omite să se explice printr-o *mise en abîme*, altfel spus *addenda*: „Documentația materială necesară executării romanului cocktail « Completarea însușimii mele » sau « Au bout de moi-même ».” (p. 76). Dintre documentele necesare compunerii romanului cocktail se pot spicui *Procesul în alb (Răspuns la o anchetă)*, *Demonstrație în asalt*, *Puțină istorie* (deja menționată), *Class Struggle*. „Punerea în abis” este deci raportarea la secvențe, elemente concrete, trăite ori gândite ca atare de autor. În acest fel e comisă, de către Nicolae Iliescu, *punerea operii în operă*, un procedeu deloc străin de proza optzecistă.

Deliciul expunerii rețetelor se însoțește cu plăcerea descrierii – a cadrului, a personajelor – de o poezie, de o plasticitate aparte, rafinată, surprinzătoare, de care nu l-ai fi crezut a fi în stare pe experimentalul (altădată) sau pe causticul (ulterior) Nicolae Iliescu.